

מקשה על כך הגמרא: וכי מותר להעבירו בידו, וְהַתְנִיף בברייתא,
 רַבִּי אִשְׁשִׁינְיָ אָמַר, מותר לצאת בשבת כשהקמיע תלוי בצווארו או
 בזרועו או בשאר אברי הגוף, וּבְלִבְדִּי, שֶׁלֹא יֵאָחֲזוּ בִידוֹ וְיַעֲבִדוּ
 אֶרְבַּע אַמּוֹת בְּרִשּׁוֹת הָרָבִים, מפני שהקמיע אינו תכשיט לו אלא
 כשהוא דרך מלבוש. מבואר אם כן שאסור לטלטל את הקמיע ביד,
 וכיון שכן, חזרה ההוכחה למקומה, שאם אסור להכנס עמו לבית
 הכסא יש לחוש שמא יסירו ויטלטלנו, ויש לאסור לצאת בו לרשות
 הרבים.

מסיקה הגמרא, שיש לדחות את הראיה באופן אחר. דוחה הגמרא:
 לעולם יתכן שבסתם קמיע אסור להכנס לבית הכסא, ואסור לצאת
 בו בשבת, [אֲמַל] הָכָא בְּמֵאֵי עֲקִינָן, בְּקַמִּיעַ שְׁהוּא מְחֻפָּה
 [מכוסה] בְּעוֹר, שאין גנאי אם נכנס בו לבית הכסא ולכן אין צריך
 להסירו, ולכן לא חששו חכמים שמא יבא להעבירו ברשות הרבים.
 מקשה הגמרא על דחיה זו: וְהָרִי תְּפִילִין דְּמְחֻפָּה עוֹר, שכן ארבע
 פרשיות תחובות בבתיים של עור, וְהַתְנִיף בברייתא, הַנִּכְנָס לְבֵית
 הַכְּסָא לעשות צרכיו, חוֹלֵץ תְּפִילִין בְּרוּחוֹ אֶרְבַּע אַמּוֹת, וְנִכְנָס.
 הרי שאין מועיל מה שהם מכוסים בעור להתיר להכנס עמהם לבית
 הכסא, ואם כן גם לגבי קמיעות, אם יש בהם קדושה ואסור להכנס
 בהם, לא יועיל מה שהם מכוסים בעור.

מתרצת הגמרא: הָתָם – הברייתא שאסרה בתפילין, אין זה משום
 הפרשיות שבתוכו, אלא מִשּׁוּם האות ש"ן הכוללת בעור הבית של
 ראש, דָּאֵמַר אַבְבִּי, ש"ן שֶׁל תְּפִילִין הִלְכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי היא שיש
 לעשותה, וְעוֹד אָמַר אַבְבִּי, שֶׁדָּלֶ"ת שֶׁל תְּפִילִין העשוי בקשר תפילין
 של ראש, הִלְכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי. וְעוֹד אָמַר אַבְבִּי, יו"ד שֶׁל תְּפִילִין
 התלוי כמין רצועה קטנה בקשר תפילין של יד, וראשה כפוף כמין
 יו"ד, הִלְכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי [וציור א.], ושלש אותיות אלו מצטרפות
 לשם קדוש "שדי", ומזמנת האותיות הללו שיש בהן קדושה ומגולות
 הן, אסור להכנס עם התפילין לבית הכסא. נמצא, שרק כשהקמיעות
 מכוסים בעור מותר להכנס עמהם לבית הכסא ומותר לצאת עמהם
 בשבת.

הגמרא מבארת את שלשת כלי המלחמה המוזכרים במשנתנו
 שאסור לצאת בהם בשבת. שנינו במשנתנו (לעיל 50): וְלֹא יֵצֵא אָדָם
 בשבת בְּשִׁרְיָן וְלֹא בְּקֶסֶדָא וְלֹא בְּמִנְפִיִּים. מבארת הגמרא: שִׁרְיָן
 הוא וְרֶדָא – מלבוש של מתכת שלובש על גופו כדי שלא ישלוט בו
 החרב. קֶסֶדָא, אָמַר רַב שְׁהוּא סְנוּאֲרָתָא – כובע עור תחת כובע
 המתכת. מִנְפִּיִּים, אָמַר רַב שְׁהֵם פְּזֻמְקִי – אנפילאות של ברזל סביב
 הרגלים [וציור ב.].

משנה

במשניות הקודמות נמנו סוגי תכשיטים ומלבושים שמן התורה מותר
 לצאת בהם בשבת לרשות הרבים, אלא שחכמים גזרו שלא לצאת
 בהם. ואילו במשנתנו נמנים דברים שהאסור לצאת בהם לרשות
 הרבים הוא מן התורה, גם בדרך תכשיט ומלבוש: לֹא תֵצֵא אִשָּׁה
 לרשות הרבים בְּמַחֲטָה הַנְּקוּבָה ו– שיש נקב בראשה, ומשמשת
 לתפירת בגדים] התחובה בבגדה, וְלֹא בְּמַבְעֶת שִׁישׁ עָלֶיהָ חוֹתֶם
 העשוי לתחום בו אגרות, וְלֹא בְּכוֹלִיאָר – סיכה שקושרת בה מפתחי
 חלוקה, וְלֹא בְּכוּבְלֶת – קשר שקשור בו בושם שריחו ערב, וְלֹא
 בְּצִלְחוֹת שֶׁל פְּלִימּוֹן – צלוחית התלויה בצוארה ויש בה שמן
 אפרסמון שריחו ערב, וְאִם יָצְתָה באחד מדברים אלו חֵיקֶת הַמָּאָה,
 כיון שאינם לא מלבוש ולא תכשיט, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְהַכְּמִים
 פְּזֻמְרִין מחטאות, אם יצאה לרשות הרבים בְּכוּבְלֶת וּבְצִלְחוֹת שֶׁל
 פְּלִימּוֹן, משום שלדעתם הם תכשיטים, שהאסור לצאת בהם
 לרשות הרבים אינו אלא מדברגן.

גמרא

שנינו במשנה לעיל (50): שאשה אסורה לצאת בטבעת שאין עליה
 חותם, ואם יצאת אינה חייבת חטאת, ובמשנתנו שנינו שאשה

היוצאת בטבעת שיש עליה חותם, חייבת חטאת. הגמרא מבארת דין
 איש היוצא בטבעת: אָמַר עוֹלָא, וְחִילוּפִיהֶן בְּאִישׁ, כלומר, דין האיש
 הפוך מדין האשה, שאיש שיצא בטבעת שיש עליה חותם פטור
 מחטאת, ואם יצא בטבעת שאין עליה חותם, חייב חטאת.
 מדייקת הגמרא: אֲלָמָא קִסְכָּר – מוכח שסובר עוֹלָא, שְׁכָל מִיָּדִי דְּחָזִי
 לְאִישׁ לֹא חָזִי לְאִשָּׁה – שכל דבר הראוי לאיש אינו ראוי לאשה,
 וּמִיָּדִי דְּחָזִי לְאִשָּׁה לֹא חָזִי לְאִישׁ – ודבר הראוי לאשה אינו ראוי
 לאיש. כלומר, שדבר הנחשב תכשיט או מלבוש לאיש אינו נחשב
 תכשיט או מלבוש לאשה, וכן להיפך. ואין אומרים שמכיון שאיש
 מתקשט בו, אף לגבי אשה יחשב כתכשיט.

מקשה הגמרא: מְתִיב רַב יוֹסֵף לעולא מברייתא ששנינו בה, הָרוּעִים
 יוֹצְאִין בשבת לרשות הרבים בְּשִׁשְׁקִין – במלבוש העשוי משק שדרכם
 להתכסות בו מפני הגשמים, וְלֹא הָרוּעִים בְּלִבְדִּי אָמְרוּ חכמים
 שמותרים לצאת בשקים, אֲמַל כָּל אָדָם מותר לצאת כך, אֲמַל לִכְךָ
 אמרו דין זה ברועים, מפני שדְּרָכָן שֶׁל הָרוּעִים לְצֵאת בְּשִׁשְׁקִין. הרי
 שאף בגד המשמש לאנשים מסימים כרועים, נחשב כמלבוש לכל
 אדם אף שאין דרכו ללבוש בגדים אלו. וקשה לעולא, שאם כן טבעת
 שיש עליה חותם המשמשת כתכשיט לאיש, תחשב כתכשיט גם
 לאשה, וכן טבעת שאין עליה חותם המשמשת כתכשיט לאשה,
 תחשב כתכשיט גם לאיש, ושניהם יהיו פטורים אם יצאו בטבעת, בין
 אם יש בה חותם ובין אם אין בה חותם. מתרצת הגמרא: [אֲמַל] אָמַר
 רַב יוֹסֵף, אין ללמוד מכך שהשוו רועים לשאר בני אדם שאף
 מלבושי האיש והאשה שווים, מפני שְׁקִסְכָּר עוֹלָא, נָשִׁים עִם בְּפָנֵי
 עֲצָמָן הֵן, ומלבוש או תכשיט הראוי לאיש אינו נחשב ראוי לנשים,
 אבל רועים ושאר אנשים נחשבים עם אחד, ומלבוש הרועים נחשב
 כמלבוש הראוי לכולם.

הגמרא מקשה על דברי רב יוסף מברייתא: אֵיתִיבִיהָ אַבְבִּי לרב יוסף,
 שנינו בברייתא, הַמּוֹצֵא תְּפִילִין בשבת, בשוק או בדרך, שאין
 התפילין משתמרים שם, בְּמִנְפִיִּין לעיר ולבית זוג זוג בדרך שלובשם
 בחול אחד בראשו ואחד בזרועו, וחולצן וחוזר ומניח זוג אחר עד
 שיכניס כולו, אַחֲדָא הָאִישׁ וְאַחֲדָא הָאִשָּׁה – בין האיש ובין האשה
 יכולים להכניסם באופן זה. וְאִי אָמַרְתָּ נָשִׁים עִם בְּפָנֵי עֲצָמָן הֵן,
 ומלבושי האנשים אינם נחשבים כמלבושים הראויים להן, אם כן
 קשה, וְהָאִי – והרי מצות הנחת תפילין מְצֻוֶת עֲשֵׂה שְׁהוּמָן גְּרָמָא הוא
 – שהומן גורם למצוה שתבוא, שאין מניחים תפילין לא בלילה ולא
 בשבת, וְכָל מְצֻוֶת עֲשֵׂה שְׁהוּמָן גְּרָמָא נָשִׁים פְּטוּרוֹת, ואם כן אין
 התפילין מלבוש לאשה. ואף שנחשבים למלבוש האיש אין זה מועיל
 להחשיבם כמלבוש הראוי גם לנשים, שהרי נָשִׁים עִם בְּפָנֵי עֲצָמָן הֵן,
 וכיצד הותר לאשה להניח תפילין ברשות הרבים ולהכניסם לעיר.
 אלא בהכרח שאין הנשים עם בפני עצמן, וכל הנחשב מלבוש או
 תכשיט לאיש, אף לאשה ראוי הוא.

מתרצת הגמרא: הָתָם הברייתא נשנתה כדעת רבי מאיר, וְקִסְכָּר רַבִּי
 מֵאִיר לִילָה זְמַן תְּפִילִין הוּא וְשִׁבְתָּ זְמַן תְּפִילִין הוּא – שמצות
 תפילין נוהגת הן בלילה והן בשבת, ומכיון שנוהגת בכל זמן, הָתָה לִיָּה
 – הרי היא מְצֻוֶת עֲשֵׂה שְׁלֹא הוּמָן גְּרָמָא, שהרי לעולם מניחים
 אותם ואין להם זמן קבוע, וְכָל מְצֻוֶת עֲשֵׂה שְׁלֹא הוּמָן גְּרָמָא נָשִׁים
 חִיבוֹת. ואם כן נחשבות התפילין כתכשיט הראוי אף לנשים, ומותר
 להם ללבשם ולהכניסם לבית.

הגמרא חוזרת לדון בדברי המשנה, שאשה שיצאה לרשות הרבים
 כשבאצבעה טבעת שיש עליה חותם, חייבת חטאת. מקשה הגמרא:
 מדוע אשה שיצאה בטבעת שיש עליה חותם חייבת חטאת, וְהָאִי
 הוֹצְאָה בְּלֵאָהָר יָד הִיא – הרי זו הוצאה שלא בדרך שבני אדם
 רגילים להוציא, ואין חייבים עליה חטאת. שאם אינה רגילה
 להוציא באצבעה טבעת שיש בה חותם, שאינה לא מלבוש ולא
 תכשיט, ודרך הוצאתה הוא כשהיא נוטלתה בידה. מתרצת הגמרא:
 אָמַר רַבִּי יְרֵמְיָה, משנתנו אינה עוסקת באשה רגילה שאין דרכה
 להוציא טבעת שיש בה חותם באצבעה, אלא בְּאִשָּׁה גְּזִירָתָא

עֲקָלְנָן, ששולחת אגרות חתומות לממונים תחתיה, כדי שיתנו מעות
לאנשים אחרים, ודרכה שיש על אצבעה טבעת עם חותם, וחיבת
חטאת אם תצא כך לרשות הרבים.
הגמרא מוסיפה להקשות שבתירוץ זה אין מתיישבים דברי עולא
שחילופיהם באיש. מקשה הגמרא: אִמֶּר רַבָּה (בַּר בַּר חֲנָה אִמֶּר רַבִּי
יוֹהָנָן), אִמְנֵם תִּרְצֶת את הנאמר במשנה שֶׁאִשָּׁה הוֹיָצְתָּ בִּטְבַּעַת
שֵׁשׁ עֲלֶיהָ חוֹתֶם חֵיבִית, אך את דברי עולא שֶׁאִישׁ הוֹיָצָא בִּטְבַּעַת
שֶׁאִין עֲלֶיהָ חוֹתֶם, חֵיבִית חטאת, מֵאִי אִיָּבָא לְמִיָּר – כיצד נבאר את
דבריו, מדוע האיש חייב חטאת, הרי אין דרכו להניח על אצבעו
טבעת שאין עליה חותם, והוצאה כלאחר יד היא.
הגמרא חותרת בה ומבארת את המשנה באופן אחר: אִלָּא אִמֶּר רַבָּא,
לעולם לבישת טבעת בין באנשים ובין בנשים נחשבת דרך הוצאה,
ואפילו אם הם לובשים טבעת שאינה תכשיט להם. מפני שפְּעָמִים
שְׂבִיּוֹם חוֹל אָדָם נוֹתֵן לְאִשְׁתּוֹ טְבַּעַת שְׁלֹשׁ שָׁנִים עֲלֶיהָ חוֹתֶם
לְהוֹלִיכָה לְקוֹפָסָא שְׁבָה מַצְנִיעִים חֲפָצִים, וְאִשְׁתּוֹ מְנִיחָתָה – מניחה
את הטבעת בִּידָהּ (באצבעה) עַד שֶׁמִּנְעָתָה לְקוֹפָסָא. וְכֵן פְּעָמִים
שֶׁהָאִשָּׁה נוֹתֶנָה לְבָעֶלָה בְּיוֹם חוֹל את הַטְּבַּעַת שֶׁלָּהּ שֶׁאִין עֲלֶיהָ
חוֹתֶם לְהוֹלִיכָה אֶצֶל אוֹמֵן לְתַקֵּן, וּבַעֲלָה מְנִיחָה בְּיָדוֹ (באצבעו),
עַד שֶׁמִּנְיַע אֶצֶל הָאוֹמֵן. ומכיון שלפעמים דרך האיש ללבוש טבעת
שאין עליה חותם, ודרך האשה ללבוש טבעת שיש עליה חותם, לכן
כל הוצאת טבעת נחשבת כדרך הוצאה, ואם יוציא טבעת שאינה
תכשיט להם, יתחייבו חטאת.
שנינו במשנה: וְלֹא תֵצֵא אִשָּׁה בְּכוֹלֶיָּר וְלֹא בְּכוֹבֶלֶת.
מבשרת הגמרא: מֵאִי כוֹלֵיָּר – מהו כוליאיר שאסורה לצאת בו
לרשות הרבים. משיבה הגמרא: אִמֶּר רַב, מִכְּבִּנְתָּא – קרטי כסף או
זהב שמחברת עמם את מפתחי חלוקה, ואם יצאה בקרסים אלו
לרשות הרבים כשהם תחובים בבגדה בחוט, חייבת חטאת.
מבשרת הגמרא: מֵהֵי כוֹבֶלֶת שאסורה לצאת בה לרשות הרבים
ונחלקו במשנה אם חייבת חטאת על הוצאתה. משיבה הגמרא: אִמֶּר
רַב, הוֹמְרֵתָּ דְּפִילוֹן – קשר מכסף או זהב העשוי כעין קשרים של
קמיעות, ובתוך הקשר נותנים שמן שמעורב בו בושם שריחו ערב
ושמו פילון, ואשה שריחה רע טוענתו עליה בצוארה. וְכֵן אִמֶּר רַב
אִסִּי שכובלת הוא הוֹמְרֵתָּ דְּפִילוֹן.
תָּנוּ רַבָּנִן בְּבֵרִיתָא, לֹא תֵצֵא אִשָּׁה בְּכוֹבֶלֶת לרשות הרבים, וְאִם

יֵצֵאתָ חֵיבִית חטאת, דְּבָרִי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים לֹא תֵצֵא,
וְאִם יֵצֵאתָ פְטוּרָה מחטאת. רַבִּי אֲלֵיעָזָר אוֹמֵר, וְיֵצֵאתָ אִשָּׁה
בְּכוֹבֶלֶת לרשות הרבים לְבִתְחִלָּה. מִבֵּרְתָּ הַגְמָרָא: כְּמֵאִי קְמִיפְלִנִי
– במה נחלקו תנאים אלו. משיבה הגמרא: רַבִּי מֵאִיר סָבַר, כּוֹבֶלֶת
מִשְׁאֵוִי הוּא, ולכן אשה שהוציאה כובלת לרשות הרבים חייבת
חטאת. וְרַבָּנִן סָבְרִי שכובלת תִּכְשֵׁשׁ הוּא, ולכן אין לחייבה חטאת
על הוצאתה, וּמַכּל מְקוּם אִסּוּר לֵה לִצְאָתָהּ בָּהּ, דִּילְמָא שְׁלָפָא
וּמְחִוָּיָא וְאִתְּנִיא לְאִתְּנוּיָהּ – שְׂמָא תִסְרִינָה כְּדִי לְהִרְאוּתָהּ לַחֲבֵרוּתֶיהָ
וּתְבֵא לְהַעֲבִירָה אַרְבַּע אֲמוֹת בִּרְשׁוֹת הָרַבִּים. וְרַבִּי אֲלֵיעָזָר סָבַר
שִׁמְטָעַם זֶה אֵין לִאֲסוּר עֲלֶיהָ לִצְאָתָהּ בְּכוֹבֶלֶת, כִּי מֵאִן דְּרַבָּה
לְמִיָּרָה – מִי דִרְכָּה לְהִנִּיחַ כּוֹבֶלֶת בְּצוּאָרָה, אִשָּׁה שְׂרִיחָה רַע,
וְאִשָּׁה כּוֹז שְׂרִיחָה רַע לֹא שְׁלָפָא וּמְחִוָּיָא – לֹא מְסִיחָה אֶת הַכּוֹבֶלֶת
לְהִרְאוּתָהּ לַחֲבֵרוּתֶיהָ, שֶׁאִין דִּרְכָּה לְפָרֶסֶם שְׂרִיחָה רַע, שִׁדְּבָר זֶה נִגְנוֹת
הוּא לָהּ, וְלָפִי שֶׁאִין הִיא מְרָאָה אֶת הַכּוֹבֶלֶת, לֹא אִתְּנִיא לְאִתְּנוּיָהּ –
לֹא תְּבוֹא לִידֵי מַכְשׁוֹל, לְהוֹלִיכָה אֶרְבַּע אֲמוֹת בִּרְשׁוֹת הָרַבִּים.
מקשה הגמרא: כִּיצַד שִׁנְיָנו בְּבֵרִיתָא שְׂרָבִי אֲלֵיעָזָר מְתִיר לְכַתְחִילָהּ
לִצְאָתָהּ בְּכוֹבֶלֶת, וְהִתְנִיא – וְהִירִי שִׁנְיָנו בְּבֵרִיתָא אַחֲרָתָא, שְׂרָבִי
אֲלֵיעָזָר פּוֹמֵר בְּכוֹבֶלֶת וּבְצִלְחוֹתִית שֶׁל פְּלִיטוֹן, וּמִשְׁמַע שִׁפְטוּרָה
הִיא מִחֲטָאתָה, אֲבָל מִדְּרַבָּנָן אִסּוּרָה לִצְאָתָהּ בָּהּ. מִתְרַצָּת הַגְמָרָא: לֹא
קִשְׂיָא, רַבִּי אֲלֵיעָזָר אֵכָן סוֹבֵר שִׁמּוֹתָר לִצְאָתָהּ בְּכוֹבֶלֶת לְכַתְחִילָהּ,
אֲלֹא יֵשׁ הַבֵּדֵל בִּאֻפֵּן שֶׁבּוּ נִשְׁנוּ הַבְּרִיתוֹת. הָא – הַבְּרִיתָא הַשְּׁנִיָּה
שִׁשְׁנִינוּ בָּהּ שְׂרָבִי אֲלֵיעָזָר פּוֹטֵר, נִשְׁתַּנָּה בִּי קֵאִי אֲדָרְבִּי מֵאִיר –
כֹּאשֶׁר דְּבִרְיוֹ נֹאמְרוּ כִּלְפֵי דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר הַמְּחִיב חטאת, שְׂרָבִי
בְּבֵרִיתָא זוֹ לֹא נִשְׁנוּ דְּבָרֵי חֲכָמִים, אֲלֹא רַק דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי
אֲלֵיעָזָר חִלַּק עֲלֵיו. וְאֵילִי הָא – הַבְּרִיתָא הַרְּאשׁוֹנָה שְׁבָה הֵתִיר
לְכַתְחִילָהּ, נִשְׁתַּנָּה בִּי קֵאִי אֲדָרְבִּי – כֹּאשֶׁר דְּבָרֵי רַבִּי אֲלֵיעָזָר נֹאמְרוּ
כְּדִי לְחַלּוֹק עַל חֲכָמִים, וּמוֹסִיפָה הַגְמָרָא וּמִבְּאֵרְתָּ: בִּי קֵאִי אֲדָרְבִּי
מֵאִיר דְּאִמֶּר חֵיבִית חטאת – כֹּאשֶׁר נֹאמְרוּ דְּבָרֵינוּ עַל דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר
שִׁמְחִיב חטאת, אִמֶּר לִיָּה רַבִּי אֲלֵיעָזָר לְרַבִּי מֵאִיר, אֵין הִלְכָּה
כְּדִבְרִיךָ, אֲלֹא פְטוּר – פְּטוּרָה הָאִשָּׁה מִחֲטָאתָהּ, וְאֵף עַל פִּי שְׁהוּא
מְתִיר לָהּ לִצְאָתָהּ בְּכוֹבֶלֶת לְכַתְחִילָהּ, לֹא הֵאֵרִיךְ לְפָרֶשׁ דְּבָרֵינוּ. אֲבָל בִּי
קֵאִי אֲדָרְבִּי – כֹּאשֶׁר נֹאמְרוּ דְּבָרֵינוּ עַל דְּבָרֵי חֲכָמִים דְּאִמְרֵי פְטוּר
אֶכָּל אִסּוּר לִצְאָתָהּ בְּכוֹבֶלֶת, פִּירֵשׁ אֶת שִׁטְתּוֹ שֶׁאֵף לְדִבְרֵיהֶם אֵין הוּא
מַסְכִּים, וְאִמֶּר אִיָּהוּ – וְהוּא אָמַר, שְׁמוֹתָר לְבִתְחִלָּה לִצְאָתָהּ בְּכוֹבֶלֶת.

שהיו עסוקים בו, הוא 'השנים' בְּמִדְקָן יָיִן, וכי גם אותו אסרו.
ובפירוש תענוג זה נחלקו רבי אמי ורבי אסי, חד אמר, שמזקי יין
זהו קְנִישְׁקִינִן – כלי זכוכית ארוך שיש לו שני קנים היוצאים מצדדיו,
כדי שיוכלו לשתות ממנו שני בני אדם יחד. וחד אמר ששתיה
במזקי יין, הפירוש שהיו מְזַדְקִין בְּוִסְתֵיהֶן זֶה לָזֶה – שהיו זורקים
את הכוסות מאחד לחבירו על ידי אומנות מיוחדת, בלא שישפך
מהיין בשעת הזריקה. ואם נאמר כדברי רב יוסף שכל תענוג אסור,
ידיה קשה, וכי קנישקנין קָיִי נְמִי דְאֶסֶר – האם גם בהם ידיה אסור
לשתות בזמן הזה, משום צער החורבן. והאי ו-והרין רַבָּה בַּר רַב
הוֹנָא אִיקְלָע לְבִי רִישׁ גְּלוּתָא, וְשָׂתָה רִישׁ גְּלוּתָא בְּקִנְיִשְׁקִינִי, וְלֹא
אָמַר לִיה וְלֹא מִיד – ורבה לא אמר לו כלום על כך, ומוכח מכך
שלא גזרו על כל התענוגים, ומיושבת קושיית רב יוסף שאף שכוונת
הפסוק 'ראשית שמנים ימשחו' היא על פליטון, לא גזרו בו חכמים
לאסור משום צער החורבן כשם שלא גזרו לאסור קנישקנין.
אָלֵא הכלל בזה, שכל מִידִי דְאִית בֵּיה תַעֲנוּג וְאִית בֵּיה שְׂמֵחָה –
כל דבר שיש בו גם תענוג וגם שמחה, גָּזְרוּ דְרַבְנָן ואסרוהו מפני צער
החורבן, אָבֵל מִידִי דְאִית בֵּיה תַעֲנוּג וְלֹא בֵּיה שְׂמֵחָה – אבל דבר
שיש בו תענוג, אבל אין שמחה בעשייתו, לֹא גָּזְרוּ דְרַבְנָן לאסור
משום צער החורבן. ולכן לא גזרו על שמן פליטון שיש תענוג
במשיחתו אבל אין בכך שמחה, ולא גזרו על שתיית יין בקנישקנין,
שאף שיש תענוג בשתייתו שיכולים שני בני אדם לשתות מכלי אחד,
אין שמחה בשתייה מכלי זה.
הגמרא מבאר פסוק נוסף שנאמר בפרשת התוכחה שהזכירה לעיל:
נאמר בפסוק (עמס' ו ד'), 'הַשִּׁבְכִים עַל מְשׁוֹת שֵׁן וּסְרָחִים עַל
עֲרֻשׁוֹת'. ונחלקו אמוראים בבאור הפסוק, אָמַר רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי
חֲנִינָא, לשון 'סרחים' מְלַמֵּד שֶׁהָיוּ מְשַׁתְּנִין מִיָּם בְּפָנֵי מְשׁוֹתֵיהֶן
עֲרוּמִים, שהוא דבר מיוס. מְנַהֵךְ בָּה רַבִּי אֲבָהוּ – תנא רבי אבדו
על פירוש זה, אִי הָיִי – אם כך שזו היתה העבירה שבידם, הִיָּינוּ
דְּבָתֵיב – זה שנאמר בהמשך (שם ו ט) שעונשם הוא 'לִבָּן עֲתָה יִגְלוּ
בְּרֹאשׁ גְּלִיל', כיצד אפשר להבין עונש חמור זה, וכי מִשׁוֹם דְּמִשְׁתַּתִּין
מִיָּם בְּפָנֵי מְשׁוֹתֵיהֶם עֲרוּמִים, יענשו כל כך שגָּלוּ בְּרֹאשׁ גְּלִיל, הרי
עונש חמור כזה אינו ראוי אלא על עבירה חמורה ביותר. אָלֵא אָמַר
רַבִּי אֲבָהוּ, יש לפרש פסוק זה באופן אחר, ש'סרחים' על ערשותם
אֵלּוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁהָיוּ הַגְּבֵרִים וְהַנְּשִׁים אוֹכְלִים וְשׁוֹתִים זֶה עִם זֶה,
ומתענגים בתענוגי האכילה שנמנו בפסוקים שקודם לכן, ומתוך
שאוכלים ושותים יחד עם נשי חבריהם, באים לידי זנות, ודוֹבְקִין
מְשׁוֹתֵיהֶן זוּ בְּזוּ וּמְחַלְפִין נְשׁוֹתֵיהֶן זֶה עִם זֶה, וּמְסַרְחִין עֲרֻסָתָם
בְּשִׁכְבַת זֶרַע שְׂאִינוּ שְׁלֵחִין.
אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, וְאִמְרִי לָהּ בְּמִתְנִיתָא תָנָא – שכך שנינו בברייתא,
שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים מְבִיאִין אֶת הָאָדָם לִידֵי עֲנִיּוֹת וְאֵלּוּ הֵן, הַמְּשַׁתִּין
מִיָּם בְּפָנֵי מְשׁוֹתוֹ, ועושה כך בשעה שהוא עָרוּם, וּמְזַלְזֵל בְּנִמְלִיל
יָדָיו לסעודה, וְשֹׂאשְׁתּוֹ כועסת עליו מאד עד כדי כך שֶׁמְקַלְלָתוֹ
בְּפָנָיו.
מבאר הגמרא: מה שנאמר שהמשתתין מִיָּם בְּפָנֵי מְשׁוֹתוֹ עָרוּם מביא
לידי עניות, אָמַר רַבָּא לֹא אֶמְרִין אֲלֵא דְמִתְדַר אִפִּיה לְפִנְיֵיהּ –
כשמחזיר פניו כלפי מִתְדַר ומשתתין שאו יש בזה מיאוס, ודבר זה גורם
לעניות, אָבֵל לְבָרָא – אבל אם משתתין בפניו כלפי חוץ, לִית לֵן בָּהּ
– אין לחוש לעניות, מפני שהקילוח ניתו למרחוק, ואין מיטתו נגאסת
בכך. וְאִפִּילוּ באופן דְּמִתְדַר אִפִּיה לְפִנְיֵיהּ – שמחזיר פניו למיטתו,
נְמִי לֹא אֶמְרִין – גם כן לא אמרנו שדבר זה מביא לידי עניות, אָלֵא
אם משתתין לְבָרָא ו-לארץ. אָבֵל אם משתתין בְּמָנָא – בכלי, לִית לֵן
בָּהּ – אין לחוש לעניות, מפני שאין בזה מיאוס.
וּמְזַלְזֵל בְּנִמְלִיל יָדָיו, אָמַר רַבָּא, לֹא אֶמְרִין אֲלֵא דְלֹא מִשָּׂא יָדֵיהּ
בְּלָל – כשלא רחץ ידיו כלל, אָבֵל מִשָּׂא וְלֹא מִשָּׂא – אבל אם רחץ
ולא רחץ, כלומר שלא רחץ ידיו בריבוי מים, וכן לא שפשפם זו בזו,
אלא נטל ידיו מרביעית מים מצומצמת, לִית לֵן בָּהּ – בזה לא נאמר
שמביא לידי עניות, מפני שאף שלא הִדִּיר לִיטוֹל יָדָיו בשפע מים, יצא

שואלת הגמרא: וּמֵאִי רַבִּי מֵאִיר – היכן נשנתה ברייתא זו שנחלק בה
רבי מאיר על רבי אליעזר ולא הזכירו בה דברי חכמים. עונה הגמרא:
דְּתַנִּיא, לֹא תַצֵּא אִשָּׁה לְרִשּׁוֹת הָרִבִּים בְּמַפְתַּח שְׂפִידָה – במפתח
הנתון על אצבעה כעין טבעת, וְאֵם יִצְאָת חֵיִיבָת חָמָת, דְּבָרֵי רַבִּי
מֵאִיר. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר פּוֹמֵר בְּכּוֹבֵלָת, וּבְצִלּוֹחִית שֶׁל פְּלִיטוֹן. מקשה
הגמרא: בְּכּוֹבֵלָת, מֵאֵן דְּבַר שְׂמָה – מי הזכיר את שמה, כלומר, מדוע
אמר רבי אליעזר את דעתו על ענין שרבי מאיר לא הזכירו כלל.
מתרצת הגמרא: שאי אפשר לפרש את הברייתא כמו שהיא כתובה,
אלא חֲסוּרִי מְחַסְרָא וְהָיִי קָתָנִי – יש ללמוד את הברייתא כאילו
היא חסירה, וכך יש לשנות בה, לא תצא אשה במפתח שבידה, וְכֵן
בְּכּוֹבֵלָת וְכֵן בְּצִלּוֹחִית שֶׁל פְּלִיטוֹן לֹא תַצֵּא, וְאֵם יִצְאָת בָּהֶם
חֵיִיבָת חָמָת, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר פּוֹמֵר מחטאת, אם
יצאה בְּכּוֹבֵלָת וּבְצִלּוֹחִית שֶׁל פְּלִיטוֹן. ועל ברייתא זו אמרו בגמרא
לעיל, שאף שרבי אליעזר מתיר לכתחילה לצאת בכובלת ובצלוחית
של פליטון, לא שנינו בה שרבי אליעזר 'מתיר', אלא 'פוסט' כיון
שדבריו נאמרו על דברי רבי מאיר המחייב חטאת, והוא פוסט.
ממשיכה הברייתא ומבארת: בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים שְׂרָבִי אליעזר
פוסט את היוצאת בכובלת או בצלוחית של פליטון, בְּשֵׁשׁ בָּהֶם
בּוֹשֵׁם בתוך קשר הכובלת, או שיש שמן בתוך הצלוחית, שבאופן זה
הם משמשים כתכשית, אָבֵל אם אֵין בָּהֶם בּוֹשֵׁם או שמן, ויצאה
בהם לרשות הרבים, חֵיִיבָת חָמָת, מפני שהכובלת והצלוחית עצמן
אינן תכשית, אלא משאוי.
מדייקת הגמרא: אָמַר רַב אָדָא בַּר אֲבָהָה, זֹאת אוֹמְרָת – מכך
ששנינו שאם אין בהם בושם חייבת על הוצאת הכלי, משמע שרבי
אליעזר סובר, שהמוציא אוֹכְלִין פָּחוֹת מִכְּשִׁיעוֹר בְּכָלִי, חֵיִיב על
הוצאת הכלי, ואף שיש מעט אוכל בתוך הכלי ורצונו היה להוציא
את האוכל, אין הכלי בטל לאוכל, וחייב. וחולק רבי אליעזר על
המשנה להלן (בב' טז) ששנינו בה, שבאופן זה פטור לגמרי כיון שהכלי
טפל לאוכלים. והראיה מהברייתא שכך היא דעת רבי אליעזר, דְּהָא
– שהרי הוצאת כובלת שאֵין בָּהּ בּוֹשֵׁם, פָּחוֹת מִכְּשִׁיעוֹר בְּכָלִי
דְּמִי – דומה להוצאת אוכל פחות מכשיעור גרוגרת בתוך כלי, שאף
את הכובלת מוציאה כדי שיועיל לה מעט הריח שנספג בה, והוא
פחות מכשיעור הוצאת בשמים, וְקָתָנִי חֵיִיבָת – ושנינו שרבי אליעזר
מחייב על הוצאת הכובלת. שאין הכובלת בטילה למעט הריח שנספג
בה, וחייבת על הוצאתה. ומכאן למדנו שהמוציא אוכל שאין בו
גרוגרת בכלי, חייב על הוצאת הכלי, מפני שאין הכלי מתבטל
לאוכל המועט שבתוכו.
רַב אֲשִׁי אָמַר, יש לדחות את ראיית רב אדא בר אבהו, מפני
שְׂבָעֵלְמָא – באופנים רגילים שהוציא אוכלים פחות מכשיעור בכלי,
אִמְרָא לָהּ (אומר לך) שגם רבי אליעזר מודה שפִּטוֹר, שהכלי טפל
למעט האוכלים שבתוכו. וְשֹׂאשְׁתּוֹ חָכָא – ושונה הדין כאן בכובלת
שאין בה בושם, דְּלִיתֵיהּ לְמִשְׁמָא בְּלָל – שאין בה ממשות בושם
כלל, ואין הכלי טפל לדבר שאין בו ממש. ומכיון שאין הכלי טפל
לריח הבושם, כשהוציאו לרשות הרבים חייב על הוצאתו.
בפסוק המוכיח את ישראל שאינם נותנים לב לנבואות הפורענות
ועסוקים בתענוגים, נאמר (עמס' ו ט) 'וְרִאשִׁית שְׂמֵנִים יִמְשְׁחוּ, כלומר,
סכים עצמם במבוחר שבשמנים. מבאר הגמרא: אָמַר רַב יְהוּדָה
אָמַר שְׂמוּאֵל, המבוחר בשמנים זה פְּלִיטוֹן – שמן אפרסמון. מקשה
הגמרא: מִתִּיב רַב יוֹסֵף, ששנינו בברייתא, שלאחר חורבן בית
המקדש השני גזרו לאסור כמה דברים מפני צער החורבן, וְאֵף עַל
פְּלִיטוֹן גָּזְרִי רַבִּי יְהוּדָה בְּן בְּבָא, וְלֹא הוֹדוּ לוֹ חֲכָמִים. וְאִי אִמְרָת
שכוונת הפסוק לפליטון, ובשימוש בו יש מִשׁוֹם תַעֲנוּג וְלֹא הוֹכִיחַם
הנביא על שמחתם שמתענגים בו אין נותנים לב לתוכחה. אם כן
אֵמָּא לֹא הוֹדוּ לוֹ חֲכָמִים לרבי יהודה בן בבא, שיש לאסור תענוג
כזה אחר החורבן. מתרצת הגמרא: אָמַר לִיה אֲבִי לרב יוסף,
וְלִמְעֵמֶיךָ שחכמים היו צריכים לאסור כל דבר שיש בו משום תענוג,
הָא דְּבָתֵיב – הרי כתוב בתחילת התוכחה (שם) שאחד התענוגים

ידי חובת נטילה. דוחה הגמרא: וְלֹא מִלְתָּא הִיא – דבר זה אינו נכון,
 דְּאָמַר רַב חֲסֵדָא, אֲנָא מְשַׁאי מְלֵא חֲפְנֵי מִיָּא – אני רחצתי את מלא
 חופני במים, ובשכר זה יחבו לי מלא חֲפְנֵי מִיבּוּתָא – נתנו לי מן
 השמים מלא חפנים טובה, מדה כנגד מדה. ולמדנו מכך שהנוטל ידיו
 בשיעור מצומצם של רביעית מים, אינו זוכה לעושר אלא מצמצמים
 לו פרנסתו ובא לידי עניות.
 וְשִׂאשְׁתּוֹ מְקַלְלָתוֹ בְּפָנָיו, אָמַר רַבָּא, עונש זה נאמר כאשר היא
 מקללתו על עֶסְקָן תְּכַשְׁמִידָה, שאינו רוצה לקנותם לה. וְהָנִי מִיָּלִי
 הוּא דְּאִית לִיה וְלֹא עָבִיד – ודברים אלו אינם אלא אם יש לו ממון
 ואינו נותן לה תכשיטים, וגורם לה צער רב עד שמקללתו. וכשהיא
 רואה הנהגת בעלה אתה אף היא מתרשלת בשמירת נכסיו, ומביאתו
 לידי עניות.
 דָּרַשׁ רַבָּא בְּרִיה דְּרַב עִילָאִי, מַאי דְּבָתִּיב – מהו ביאור הכתוב
 שהנביא הוכיח בו את בנות ישראל הנשואות על אופן הליכתן (ושעיה
 15 טו) 'וַיֹּאמֶר ה' יַעֲן כִּי נָבְהוּ בְּנוֹת צִיּוֹן' שֶׁהָיוּ מְהַלְכוֹת בְּקוֹמָה
 זְקוּפָה, כלומר שהיו הולכות באופן שיהיה נראה כאילו הן גבוהות.
 והנאמר בהמשך הפסוק 'וְתִלְכְּנָה נְטוּיוֹת גִּזְיוֹן', ביאורו, שֶׁהָיוּ
 מְהַלְכוֹת עֶקֶב בְּצֵד גּוֹדֵל, כלומר שהלכו בנחת כדרך ההולכים בגרון
 נטוי שאינם רואים את רגליהם ונוהרים ללכת בנחת, והלכו כך כדי
 שיהיו בחורי ישראל מסתכלים בהן. והנאמר בהמשך הפסוק
 'וּמִשְׁקָרוֹת עֵינָיִם' פירושו, דְּהָיוּ מְלֵאן בּוֹחֵלָא לְעֵינֵיהּ וּמְרַמֵּן –
 שהיו ממלאות עיניהן 'כחול' ומרמוזות לבחורים. והנאמר שם 'הָלוֹךְ
 וְטוֹפֵף' פירושו, שֶׁהָיוּ מְהַלְכוֹת אֲרוּכָה בְּצֵד קֶצֶרָה – שאשה גבוהה
 היתה מהלכת בצד אשה נמוכה, כדי שתראה הגבוהה כאילו היא
 צפה על ראש חברתה, ודבר זה נוי הוא לה. עוד נאמר בפסוק
 'וּבְרָגְלֵיהֶן תַּעֲבֹסְנָה', אָמַר רַב יִצְחָק דְּבִי רַבִּי אָמִי, מְלַמֵּד
 שְׁמִמְלִיּוֹת בּוֹשֵׁם שֶׁל מוֹד וְאִפְרָסְמוֹן כְּתוּךְ מִנְעִלָהָ, וּמְהַלְכוֹת
 בְּשׁוּקֵי יְרוּשָׁלַיִם, וְכִיּוֹן שְׁמִנְיֹעוֹת אֶצֶל בְּחוּרֵי יִשְׂרָאֵל בּוֹנְעִמּוֹת עִם
 נַעֲלִיהֶן בְּקֶרְקַע וּמִתּוֹיוֹת מִהְבוֹשֵׁם עֲלֵיהֶם, וּמִכְנִיסוֹת בְּהֵן יֵצֵר
 הָרַע, שיבער בהם פְּאָרֶם בְּכָעוֹס – כארס של נחש כעוס.

מַאי פּוֹרְעֵנִי תֵּיהֶם – מזה היה עונשן של בנות ציון. בְּדָרְרִישׁ רַבָּא בַר
 עִילָא את הפסוק שנאמר בהמשך לתוכחה על חטאיהן (שם פסוק כד),
 'וְהָיָה תַּחַת בָּשָׂם מִן יְהוָה', מְקוֹם בִּשְׁרֵן שֶׁהָיוּ מְתַבְּשָׁמּוֹת נַעֲשָׂה
 נְמָקִים נְמָקִים – שנמס. ועוד נאמר, 'וְתַחַת חֲגוּרָה נְקֻפָּה', כלומר,
 שְׁמָקוֹם שֶׁהָיוּ חֲגוּרוֹת בְּצִלְצוֹל – חגורה נאה. נַעֲשָׂה נְקָפִים נְקָפִים
 – חבורות חבורות. עונש נוסף, 'וְתַחַת מַעֲשָׂה מְקֻשָּׁה קֶרְחָה', כלומר,
 שְׁמָקוֹם שֶׁהָיוּ מְתַבְּשָׁמּוֹת בּוֹ – שערות ראשן שהיו מסרוקות
 ומפרכסות אותן, נַעֲשָׂה קֶרְחִים קֶרְחִים – קרחות, והוא דבר מגונה
 ומאוס. עונש נוסף, 'וְתַחַת פְּתִיגִיל מַחְנֶגֶת שֶׁן', פירושו, שֶׁפְּתִיחִים
 הַמְּכִיבִיאִין לִידֵי גִילָה – אותו מקום יְהוּ לְמַחְנֶגֶת שֶׁן – שיהיו חגורות
 שֶׁן על מתניהן. והנביא מסיים, 'כִּי תַחַת יָפִי' – כלומר כי כל דברים
 מכוערים אלו יבואו לך תחת יפיך שהיית מתגאה בו. אָמַר רַבָּא
 הֵינִי דְּאָמְרִי אִינְשֵׁי – זהו שאומרים בני אדם משל לדבר כעין זה,
 חֲלוּפֵי שׁוּפְרָא, כִּיבָּא – שאת היופי החליפו פצעים מלאים ליחה.
 הגמרא מבארת עונש נוסף שהוזכר שם בדברי הנביא: נאמר בפסוק
 (ישעיה ג יז) (וספח) '[וְשִׁפַּח] ה' קֶרְקֶר בְּנוֹת צִיּוֹן', אָמַר רַבִּי יוֹסִי
 בְּרַבִּי חֲנִינָא, מְלַמֵּד שֶׁפְּרַחָה בְּהֵן צָרְעָת. ומבארת הגמרא כיצד
 למדנו כן: בְּתֵיב הָאֵא וְשִׁפַּח' וּבְתֵיב הָתֵם לגבי מצורע (ויקרא יד נו)
 'לְשֹׂאֵת וּלְסַפְּחָת' שהם מראות נגעים של צרעת. ועונש נוסף הוזכר
 בפסוק, 'וְחִ' פְּתִיחֵן יַעֲרָה', שפתיהן הוא מלשון פתחיהן ונחלקו רב
 וּשְׁמוּאֵל בביאור 'יערה', חד אָמַר ש'יערה' הוא מלשון שפיכה.
 ולמדנו מכך, שְׁנִשְׁפְּכוּ מֵהֵן דְּמֵי זִבָּה בְּקִיתוֹן. וְחַד אָמַר ש'יערה' הוא
 מלשון 'יער', שֶׁנִּשְׁעִשׂוּ פְּתִיחֵיהֶן בְּיַעַר – נתמלאו שער באותו מקום
 ונמאסו לתשמש.
 הגמרא מבארת את חטאיהם של אנשי ירושלים בזמן החורבן: אָמַר
 רַב יְהוֹדָה אָמַר רַב, אֲנָשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם אֲנָשֵׁי שְׁחֵץ חַיִּי – היו אנשים גסי
 רוח המזבירים בלשון גאווה וברמזים, אָדָם אוֹמֵר לְחֶבְרִי, בְּמָה סַעֲדַת
 חַיִּים, וכונתו היתה לשאלו במה שמשת מייטתך היום, בְּפֶת עֲמִילָה
 – שנלושה היטב או בְּפֶת שְׂאִינָה עֲמִילָה שלא נלושה כל צרכה,
 כלומר, בבעולה או בבתולה. בִּין גּוֹדְרֵלִי שהוא לבן או